

BIJLAGE 2 Samenvatting fase 1 en fase 2 natuurherstel

1. Huidige vormen van natuurbeheer en -herstel

Het huidige natuurbeheer- en herstel in Friesland wordt uitgevoerd langs verschillende sporen:

1.1. Subsidie Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)

Dit is het natuurbeheer in natuurgebieden (N2000 en NNN), waarvoor de provincie Natuurpactgelden inzet voor het beheer, wat door de gecertificeerde Terreinbeherende Organisaties (TBO's) of Particulieren uitgevoerd wordt. Dit is het reguliere basisbeheer in die gebieden.

TBO's en particulieren krijgen per beheertype een vergoeding per hectare. De vergoeding was tot enkele jaren geleden 75% van de berekende normkosten voor het beheer. Dit is onlangs verhoogd naar 84% van de kosten.

In Friesland loopt het proces 'Grip op kwaliteit' waarbij de provincie samen met de beheerders bekijkt of de natuurdoelen gehaald worden middels de SNL-subsidies. Gezien het feit dat de SNL-vergoedingen niet 100% de kosten dekken, wordt duidelijk in de zogeheten 'goede gesprekken' waar de knelpunten qua natuurkwaliteit liggen en welke keuzes er gemaakt (gaan) worden met de beperkte beheerbudgetten.

1.2. Maatregelen uit Natura 2000-beheerplannen

In de beheerplannen zijn maatregelen opgenomen om de N2000-instandhoudingsdoelen te halen. Deze maatregelen en financiering zijn aanvullend op de SNL-subsidie en gelden uiteraard alleen voor de N2000-gebieden en niet voor de overige NNN-gebieden.

Zowel het SNL-beheer als de N2000-maatregelen worden ook gefinancierd uit de Natuurpactgelden.

De meeste natuurbeheermaatregelen in de N2000-gebieden zijn gericht op het instandhouden van de natuur. Deze maatregelen zijn veelal bedoeld om de successie te vertragen en/of bestaande natuur in stand te houden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om maaibeurten op graslanden en veenmosrietlanden, begrazing op heidevelden, graslanden en duinen, versterken van dynamiek in de duinen (verstuiving op gang brengen), plaggen en ook opslag van bomen en struiken verwijderen.

De maatregelen zijn in de afgelopen decennia geïntensiveerd en waren vooral gericht op het tegengaan van de effecten van de stikstofdepositie (vermesting en verzuring, versnelling successie).

Naast natuurbeheermaatregelen worden in N2000-gebieden met (grond)waterafhankelijke natuurdoelen ook maatregelen genomen om verdroging tegen te gaan of de waterkwaliteit te verbeteren. De verdroging wordt verminderd door sloten en greppels in het natuurgebied te dempen of te verontdiepen, het plaatsen van stuwen en peilverhogingen. Vernatting kan de natuurgebieden ook minder kwetsbaar maken voor klimaatverandering.

1.3. Maatregelen via Programma Natuur

In 2020 werd er vanuit het Rijk landelijk ca. 3 miljard euro beschikbaar gesteld voor extra natuurherstel voor de stikstofgevoelige natuur in de N2000- en NNN-gebieden. Het bestond oorspronkelijk uit twee deelprogramma's, waarvan de uitvoering gebiedsgericht plaatsvindt:

- Deelprogramma 1: Optimaliseren Natura 2000 / NNN
- Deelprogramma 2: Verbeteren kwaliteit buiten Natura 2000 / NNN ten behoeve van deze natuurgebieden

Voor fase 1 (2022 – 2026) heeft de Provincie Fryslân in 2021 45 miljoen aangevraagd en gekregen uit dit budget. Het merendeel (ca. 30 miljoen) betrof maatregelen in de stikstofgevoelige Natura2000- en NNN-gebieden. Deze maatregelen waren aangedragen door de TBO's en particuliere beheerders en betroffen veelal een intensivering van het beheer en in minder mate systeemherstel door hydrologische maatregelen (bijv. Fochteloërveen).

Voor fase 2 is in 2024 een nieuw voorstel ingediend door de provincie bij het Rijk. Het ging om de aanvraag voor een budget van 88 miljoen euro. De beschikking voor dit bedrag is eind 2024 door het Rijk afgegeven.

In het Friese uitvoeringsprogramma fase 2 (2025 – 2032) is in eerste instantie (fase 2a) ook ingezet om nog meer maatregelen of voortzetting van maatregelen van fase 1 te uit te voeren in de natuurgebieden. Ook de herstelmaatregelen in het Fochteloërveen worden doorgezet en uitgebreid. In 2027 is er een herijkingsmoment waarbij met het Rijk bekeken wordt of het Friese budget voor fase 2 meer ingezet kan worden voor maatregelen in de overgangsgebieden als vormen van systeemherstel en o.a. het tegengaan van verdroging.

De Duinen van de Waddeneilanden

Vanuit Programma Natuur zijn er voor de onderstaande gebieden gezamenlijk de bijbehorende budgetten beschikbaar:

Gebied	Fase 1 (2022-2026)	Fase 2 (2025-2032)	Totaal
Duinen Vlieland	€ 556.600,--	€ 3.288.200,--	€ 3.844.800,--
Duinen Terschelling	€ 6.631.325,--*	€ 8.689.200,--	€ 15.320.525,--*
Duinen Ameland	€ 278.300,--	€ 3.676.047,--	€ 3.954.347,--
Duinen Schiermonnikoog	€ 765.325,--	€ 1.328.882,--	€ 2.094.207,--

* Inclusief 4,2 miljoen voor herstelbeheer na bestrijding Watercrassula

De maatregelen betreffen extra begrazen, maaien en afvoeren, chopperen en plaggen. Daarnaast wordt ook ingezet op extra opslag van bomen en struiken verwijderen en meer bosbeheer. En verder worden er maatregelen getroffen om de verstuiwing van zand in de duinen te stimuleren. De maatregelen moeten grotendeels nog uitgevoerd worden en daarom zijn de effecten op de natuurkwaliteit nog niet in omvang bekend.

De Natura 2000-moerasgebieden

Vanuit Programma Natuur zijn er voor de onderstaande gebieden gezamenlijk de bijbehorende budgetten beschikbaar:

Gebied	Fase 1 (2022-2026)	Fase 2 (2025-2032)	Totaal
Alde Feanen	€ 2.379.465,--	€ 1.532.503,--	€ 3.911.968,--
Rottige Meenthe	€ 90.448,--	€ 3.250.596,--	€ 3.341.044,--
Oudegaasterbrekken	€ ---	€ 619.217,--	€ 619.217,--

De maatregelen in fase 1 betreffen voor de Alde Feanen met name inrichting en moerasontwikkeling in 2 aanliggende polders. In de Rottige Meenthe gaat het in fase 1 om het optimaliseren van de hydrologische condities in de Brandemeer.

In fase 2 gaat het in Alde Feanen en de Rottige Meenthe om maatregelen zoals extra maaien en afvoeren, plaggen, opslag en stobben verwijderen, extra exotenbestrijding, begreppeling van percelen en de optimalisatie van de waterhuishouding van de blauwgraslanden.

Voor de Rottige Meenthe zijn er specifiek ook maatregelen voorgesteld ten behoeve van het leefgebied van de Grote Vuurvlinder.

De maatregelen van fase 1 zijn in uitvoering en de maatregelen van fase 2 moeten grotendeels nog uitgevoerd worden. Daarom zijn de effecten op de natuurkwaliteit nog niet in omvang bekend.

De Natura 2000-heide en schraallandgebieden

Vanuit Programma Natuur zijn er voor de onderstaande gebieden gezamenlijk de bijbehorende budgetten beschikbaar:

Gebied	Fase 1 (2022-2026)	Fase 2 (2025-2032)	Totaal
Van Oordt's Mersken	€ 166.980,--	€ 2.435.831,--	€ 2.602.811,--
Wijnjeterper Schar	€ 41.475,--	€ 679.350,--	€ 720.825,--
Bakkeveens duinen	€ ---	€ 12.871,--	€ 12.871,--
Drents Friese Woud	€ ---	€ 190.875,--	€ 190.875,--

Voor het Van Oordt's Mersken en Wijnjeterper Schar betreft het in fase 1 en 2 extra maaien van schraalgraslanden. In fase 2 komt daar nog chopperen en bekalken van vergraste heides, het plaggen en verontdiepen van watergangen in schraalgraslanden en extra maaien en klepelen in de wintermaanden bij.

Voor de Bakkeveense duinen betreft in fase 2 het kleinschalig plaggen ten behoeve van zandverstuivingen.

Voor het Friese deel van het Drents Friese Wold betreft in fase 2 maatregelen in de Schaopedobbe met het omvormen van naaldbos naar hei en de aanplant van klimaatbestendig bos, opslag verwijderen en bekalking.

De maatregelen van fase 1 zijn in uitvoering en de maatregelen van fase 2 moeten grotendeels nog uitgevoerd worden.

1.5. Het Fochteloërveen

Voor het N2000-gebied Fochteloërveen is de provincie Drenthe de voortouwnemer. De provincie Fryslan subsidieert het natuurbeheer voor het Friese deel via SNL en Programma Natuur. Vanuit Programma Natuur zijn er voor het Fochteloërveen de bijbehorende budgetten beschikbaar

Gebied	Fase 1 (2021-2026)	Fase 2 (2025-2032)	Totaal
Fochteloërveen	€ 7.949.640,--	€ 26.911.610,--	€ 34.861.250,--

Voor het Fochteloërveen betreft het in fase 1 o.a. opslag verwijderen en bosranden terugzetten, maar ook kadeherstel en het onderhoud aan faunaschermen.

In fase 2 zijn de maatregelen vooral gericht op meer kadeherstel en bespoedigen veenherstel. Deze maatregelen en bedragen gelden alleen voor het Friese deel van dit natuurgebied. In het Drentse deel worden soortgelijke maatregelen uitgevoerd.

De maatregelen van fase 1 zijn in uitvoering en de maatregelen van fase 2 moeten grotendeels nog uitgevoerd worden.